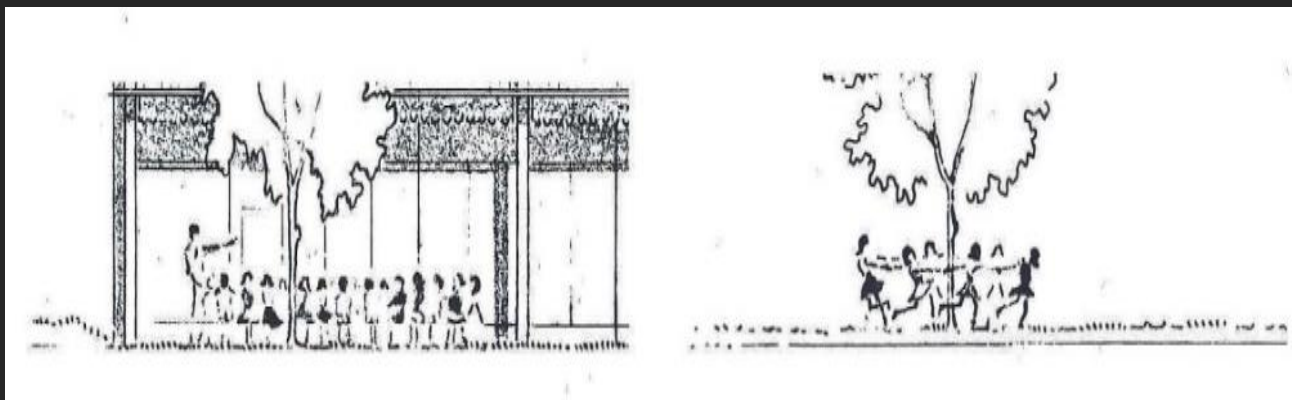




**ΜΟΥΣΕΙΟ
ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ
& ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ
Τριπόδων 23, Αθήνα | www.ekedisy.gr

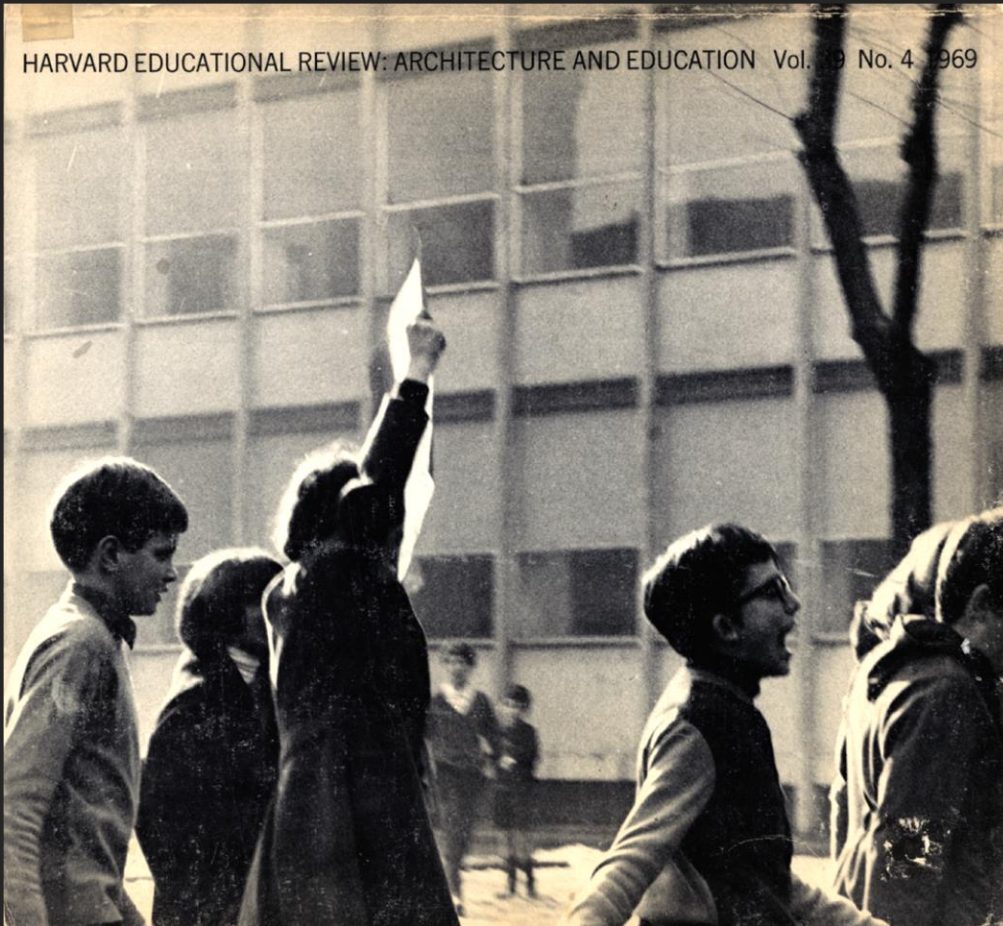


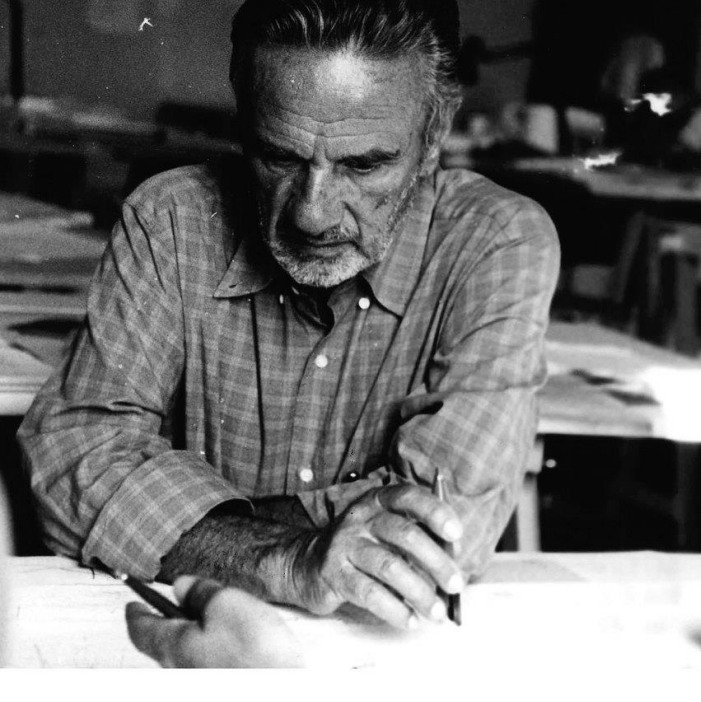
**Τα σχολεία αναζητούν
την ιστορία τους**
Σύμπραξη σχολείων



ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ: ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΠΤΙΚΗ ΤΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ"

Γεωργία Βαλωμένου, Αρχιτέκτων, ΠΕ81

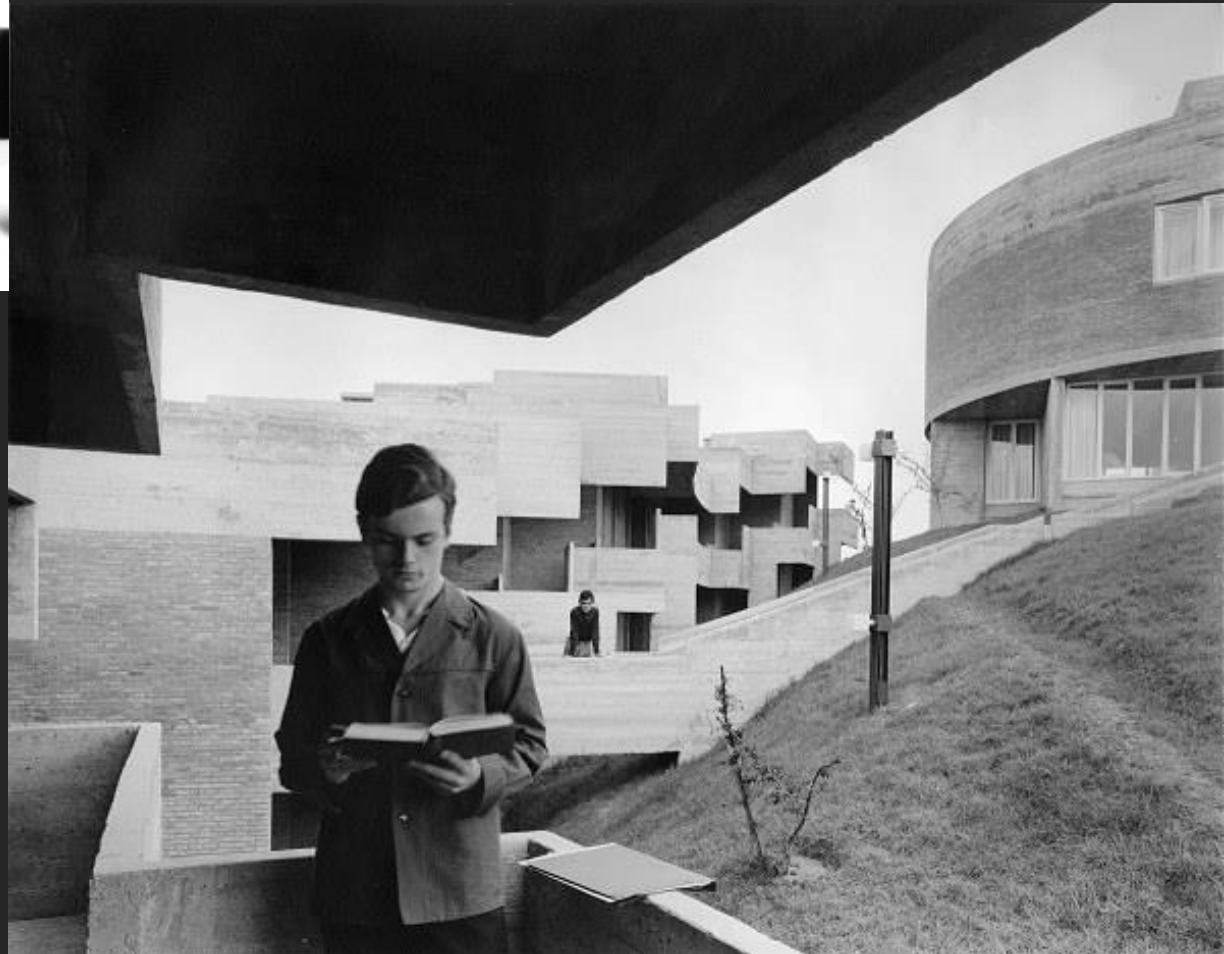




Giancarlo De Carlo (1919 – 2005) Ιταλός Αρχιτέκτονας, μέλος του CIAM, καθηγητής στον πολεοδομικό σχεδιασμό.

Νέο Πανεπιστήμιο του Urbino, 1965

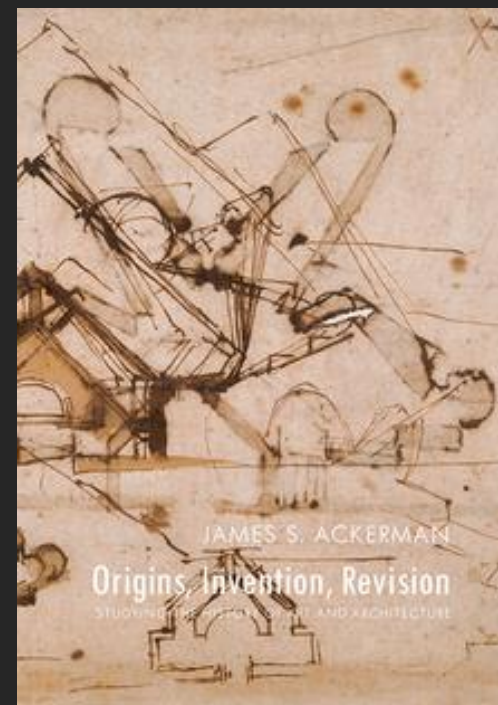
Collegio al Colle, Urbino
Progetto di Giancarlo De Carlo,
fotografia di Cesare Colombo





James Sloss Ackerman (1919 – 2016)
Αμερικανός ιστορικός της Αρχιτεκτονικής
Δίδαξε στο Μπέρκλεϋ και στο Χάρβαρντ μέχρι
το 1990

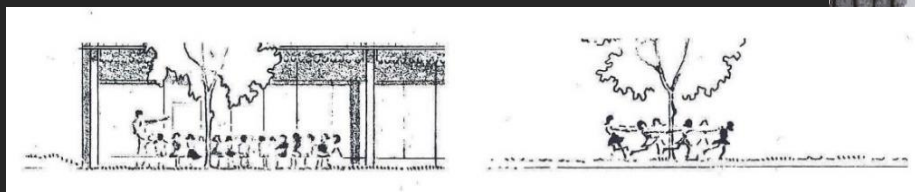
Τα έργα του στην ιταλική
αναγεννησιακή αρχιτεκτονική
από τον 15ο και 16ο αιώνα
αποτελούν τη βάση για όλες τις
σύγχρονες μελέτες σχεδίων και
μεθόδων σχεδιασμού





Aldo van Eyck, (1918 -1999)

Ολλανδός αρχιτέκτονας, από τα ιδρυτικά μέλη του Team 10, εκπρόσωπος της Ολλανδίας στο CIAM



**Ορφανοτροφείο του
Άμστερνταμ, 1960.**



Herman Hertzberger (6 Ιουλίου 1932 -) Ολλανδός
Αρχιτέκτονας, διδάσκει στο Πολυτεχνείο του Delft

Montessori school
Delft (1960-1966)



Τάκης Ζενέτος (1926 - 1977)

Γυμνάσιο –
Λύκειο Αγ.
Δημητρίου,
Μπραχάμι
(Στρογγυλό),
1969 – 1972



**Ιωάννης
Λιάπης (1922 - 1993)**
διετέλεσε
Κοσμήτορας και
πρόεδρος της Σχολής
Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ

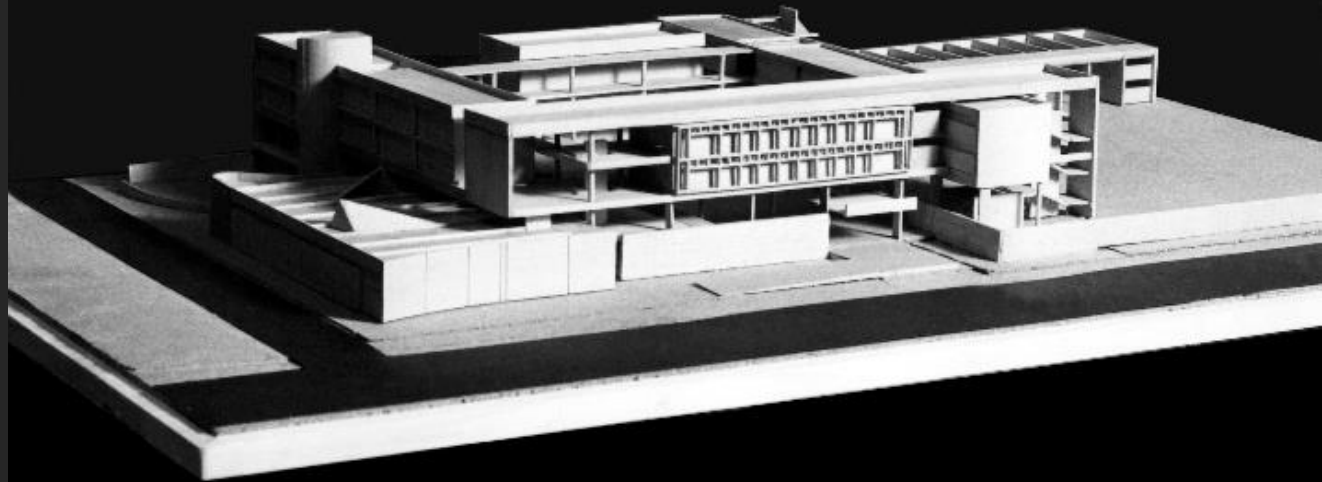
Σχολικό συγκρότημα
στο Βόλο , 1966





Τάσος Μπίρης (1942) ΕΜΠ

Δίδαξε στον Τομέα Ι ως Καθηγητής στην περιοχή των Αρχιτεκτονικών Συνθέσεων μέχρι το 2009.



**Γυμνάσιο Θηλέων
Νέας Σμύρνης
(Ομήρειο), 1967**



Αλέξανδρος Τομπάζης (1939)

διετέλεσε και επιμελητής στον Τομέα Αρχιτεκτονικών Συνθέσεων του ΕΜΠ



**Πρότυπο Γυμνάσιο
Νέας Σμύρνης
(Ευαγγελική σχολή)
1969**



1^ο ερώτημα

Γιατί χτίζουμε σχολεία; είναι απαραίτητο για την σύγχρονη κοινωνία να οργανώνεται η εκπαιδευτική δραστηριότητα σε κτίρια ειδικά σχεδιασμένα για το σκοπό αυτό;

2ο ερώτημα

Υπάρχει άμεση και αμοιβαία σχέση μεταξύ της εκπαιδευτικής δραστηριότητας και της ποιότητας των κτιρίων στα οποία γίνεται;

Σε ποιο βαθμό καθορίζεται η αρχιτεκτονική του σχολικού κτιρίου από το εκπαιδευτικό σύστημα που υπηρετεί;

3ο ερώτημα

Σε ποιο βαθμό καθορίζεται η αρχιτεκτονική του σχολικού κτιρίου από τις διαδικασίες παραγωγής των σχολικών κτιρίων;

4ο ερώτημα

Πρέπει ο σχεδιασμός και η κατασκευή των κτιρίων για εκπαιδευτική δραστηριότητα να ανατίθεται σε ειδικούς; Ποιος είναι ο ρόλος των αρχιτεκτόνων;

1^ο ερώτημα : γιατί χτίζουμε σχολεία;



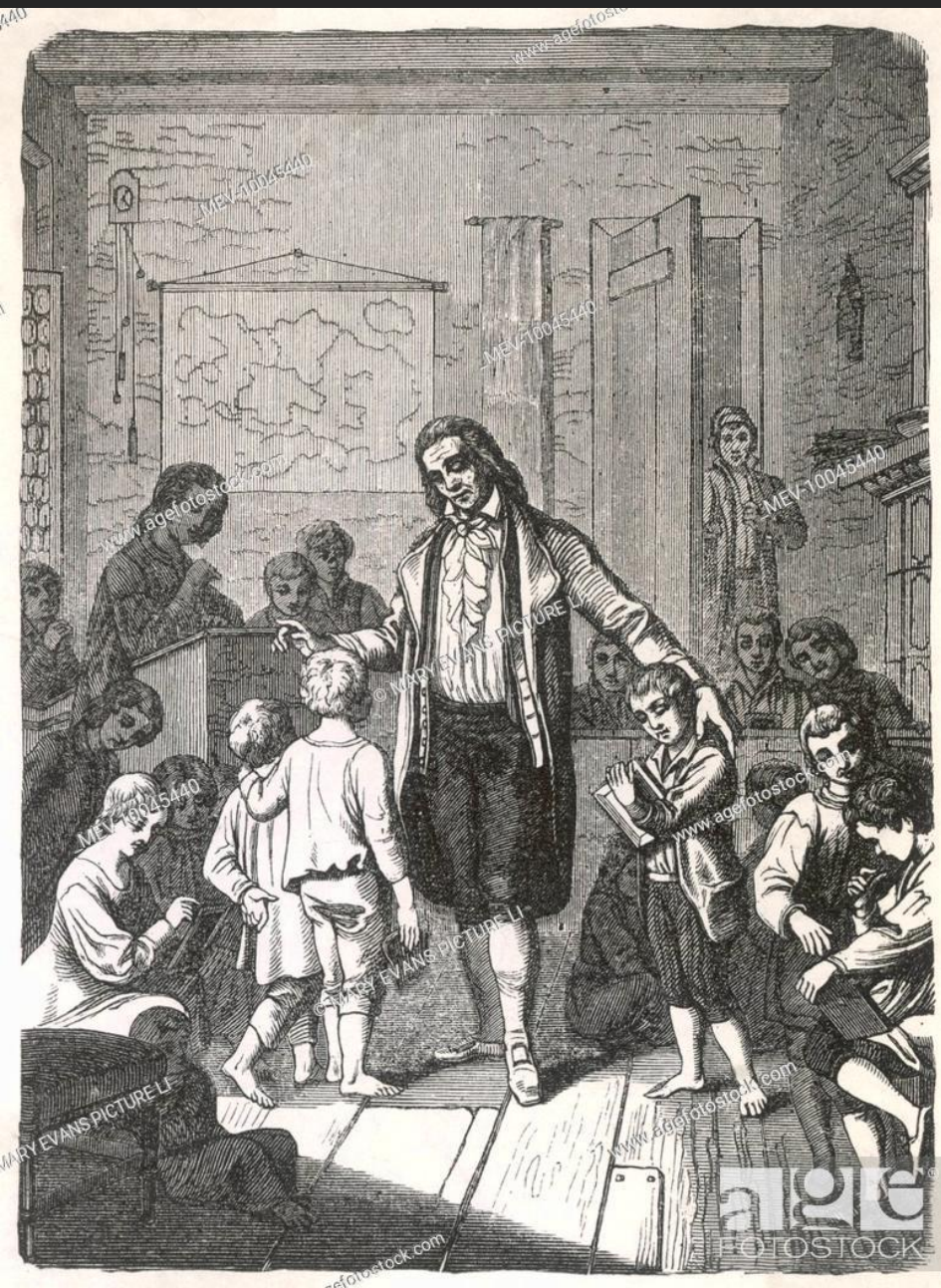
Η εκπαίδευση είναι το αποτέλεσμα της εμπειρίας. Όσο ευρύτερη και περιπλοκότερη είναι η εμπειρία, τόσο βαθύτερη και πιο δυνατή είναι η εκπαίδευση. Το πεδίο εμπειρίας διευρύνεται σε άμεση σχέση με τη συχνότητα των επαφών και η πολυπλοκότητά του αυξάνεται με την αύξηση της ποικιλίας τους.

Ιδανικά, για να διασφαλιστεί μια πραγματικά βαθιά και δυνατή εκπαίδευση, δεν πρέπει να αρνείται κανείς κανενός είδους εμπειρία: όλες οι πιθανές επαφές οποιασδήποτε φύσης θα έπρεπε όχι μόνο να επιτρέπονται αλλά και να ενθαρρύνονται. Όμως τα ιδρύματα είναι οργανωτικές δομές που συγκροτούνται για την επίτευξη προκαθορισμένων στόχων: δεν μπορούν να επιτρέψουν και να ενθαρρύνουν κάθε είδους εμπειρίες επειδή μπορούν να επιτρέψουν και να ενθαρρύνουν μόνο εκείνες τις εμπειρίες που εξυπηρετούν την επίτευξη των στόχων τους. Τα ιδρύματα περιορίζουν τόσο τις επαφές όσο και την εκπαίδευση (De Carlo)

1^ο ερώτημα : γιατί χτίζουμε σχολεία;

Τα σχολικά κτίρια που χτίστηκαν ειδικά για να στεγάσουν την εκπαιδευτική δραστηριότητα μπορούν να φιλοξενήσουν μόνο το τμήμα αυτής της δραστηριότητας που είναι προς το συμφέρον των ιδρυμάτων που κατασκευάζουν τα σχολικά κτίρια. Η υπόλοιπη εκπαίδευση - το πλουσιότερο και πιο ενεργό μέρος - συνεχίζεται αλλού και δεν χρειάζεται κτίρια. Ή ίσως δεν έχει βρει ακόμη τους κατάλληλους χώρους στους οποίους θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί ολοκληρωμένα, ως μέρος μιας σφαίρας συνολικών εμπειριών (De Carlo)

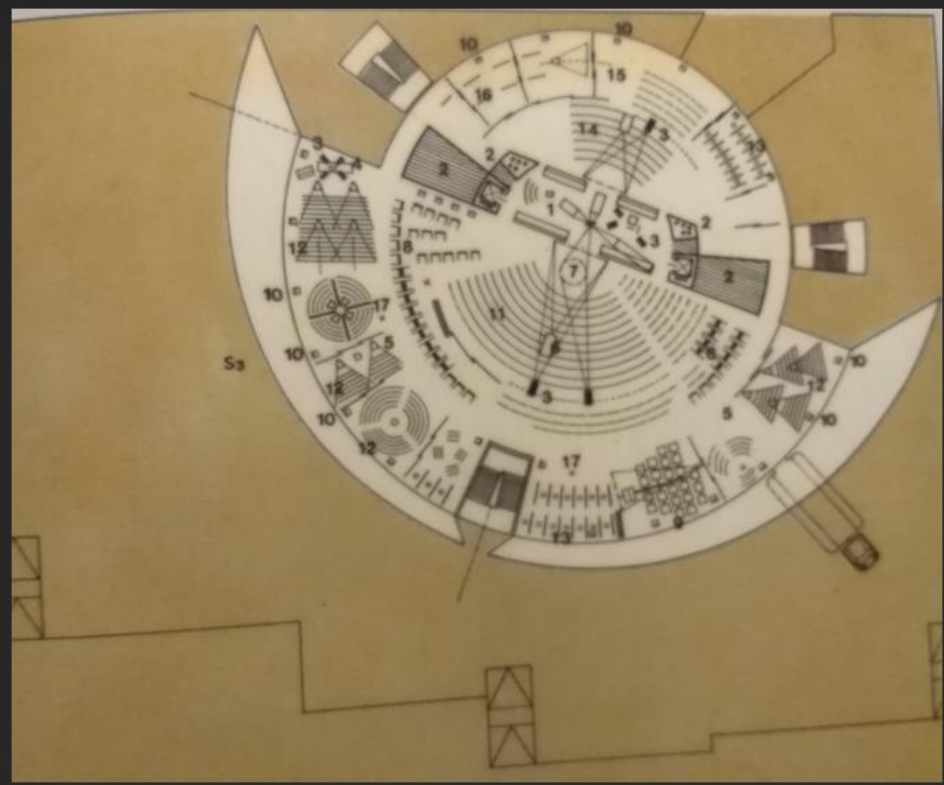
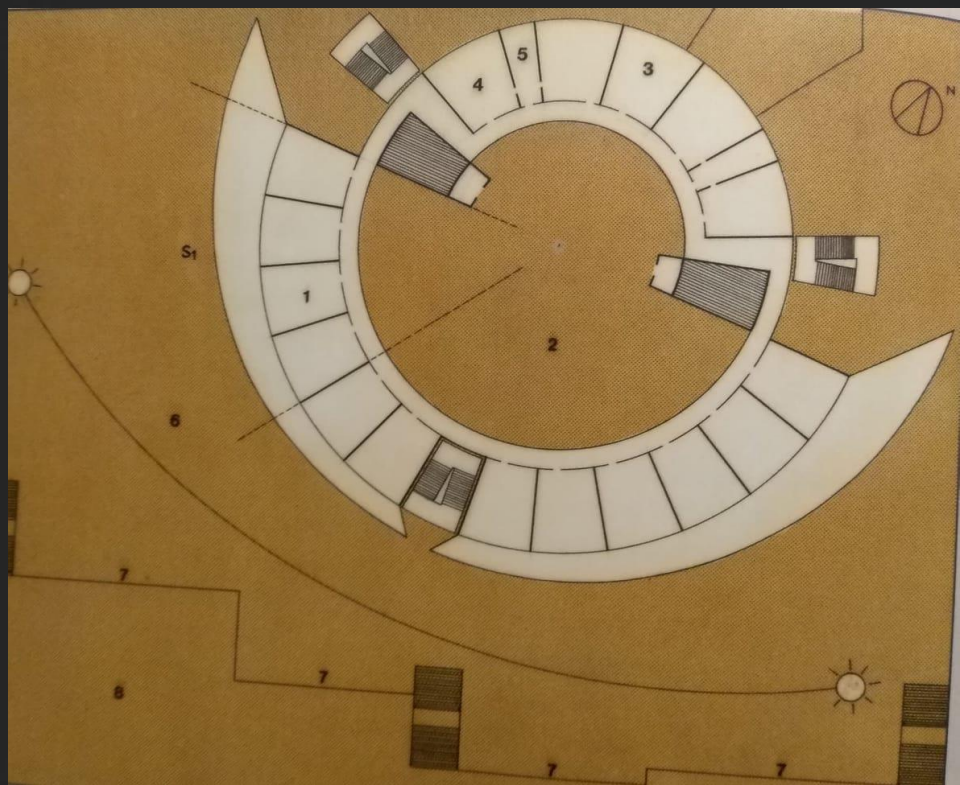




Μπορούμε λοιπόν να είμαστε σίγουροι ότι δεν υπάρχει άμεση και αμοιβαία σχέση μεταξύ της αρχιτεκτονικής ποιότητας και της ποιότητας του εκπαιδευτικού συστήματος. (...) Γνωρίζουμε, ωστόσο, ότι η αρχιτεκτονική, ενεργώντας στο περιβάλλον, μπορεί να επηρεάσει τις δραστηριότητες, να προσανατολίσει ή να παρεκκλίνει τις διαδρομές που ακολουθούνται μέσα στο δίκτυο της περίπλοκης αλληλεπίδρασης με την οποία η μορφή δημιουργεί μια δυναμική σχέση με την κοινωνία (De Carlo)

PESTALOZZI'S SCHOOL

Ο Ζενέτος θεωρεί ότι το σχολικό περιβάλλον θα πρέπει όχι μόνο να συμβαδίζει με τις αλλαγές σε κοινωνικό και σε εκπαιδευτικό επίπεδο, αλλά και να πρωτοστατεί σε αυτές και ότι η εκπαιδευτική διαδικασία θα πρέπει να βρίσκεται σε άμεση και διαδραστική σχέση με τον κοινωνικό περίγυρο διευρύνοντας τα όρια προς αυτόν.



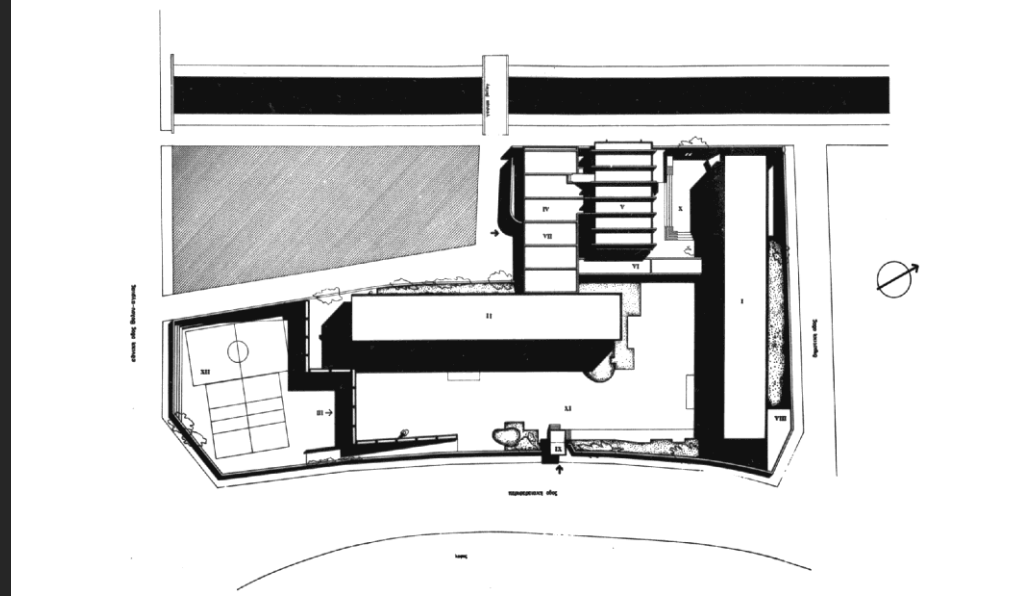
Α' φάση λειτουργίας

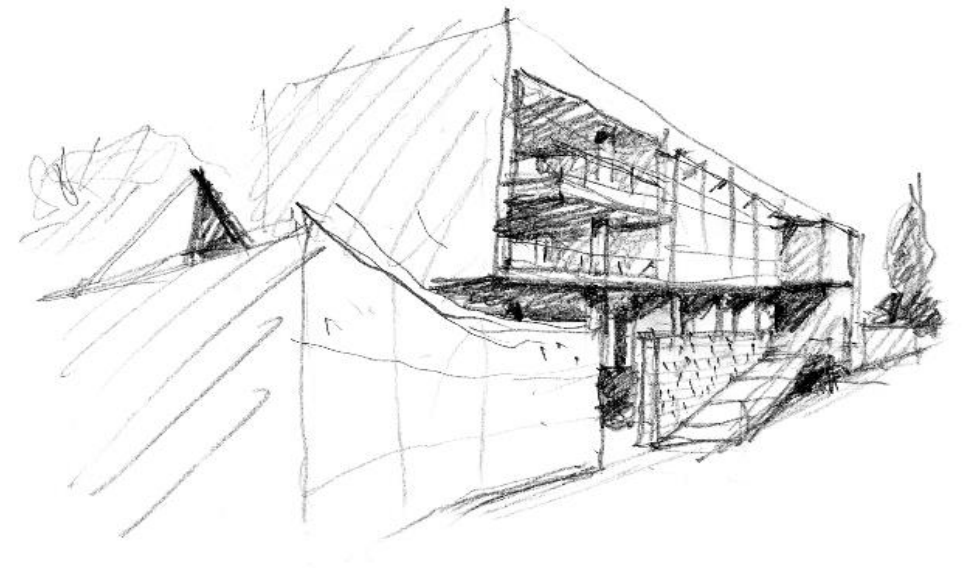
Β' φάση λειτουργίας

Ο Ζενέτος το 1970 έθεσε υπό αμφισβήτηση το εκπαιδευτικό μοντέλο, το κτιριολογικό πρόγραμμα, τη σχέση δασκάλου- μαθητή – τεχνολογίας, τον ρόλο του δασκάλου («όχι πλέον διοχετευτής πληροφοριών αλλά ψυχοπαιδαγωγικός βοηθός των μαθητών απέναντι στην διοχετευθείσα πληροφορία» (Καλαφάτη, Παπαλεξόπουλος: 2006) την τάξη ως στεγανή ομάδα, το σχολείο ως στεγανή μονάδα εκτός κοινότητας. Επιζητά το πέρασμα από την πειθαρχία στην διαδικασία, την ευελιξία ως εργαλείο μεταβολής.



Ο Ι. Λιάπης ενστερνίζεται την ιδέα ότι η αρχιτεκτονική επηρεάζει έμμεσα τους χρήστες και η εξάσκησή της δεν αποτελεί ικανή συνθήκη για την ανατροπή αντιλήψεων και συστημάτων





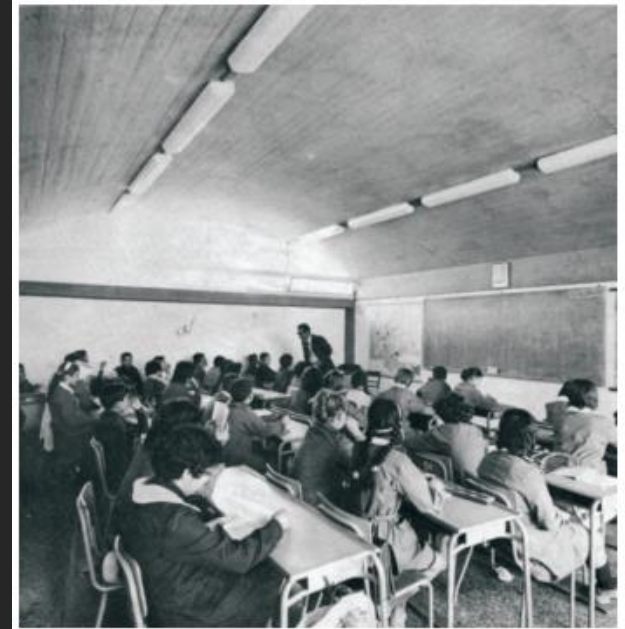
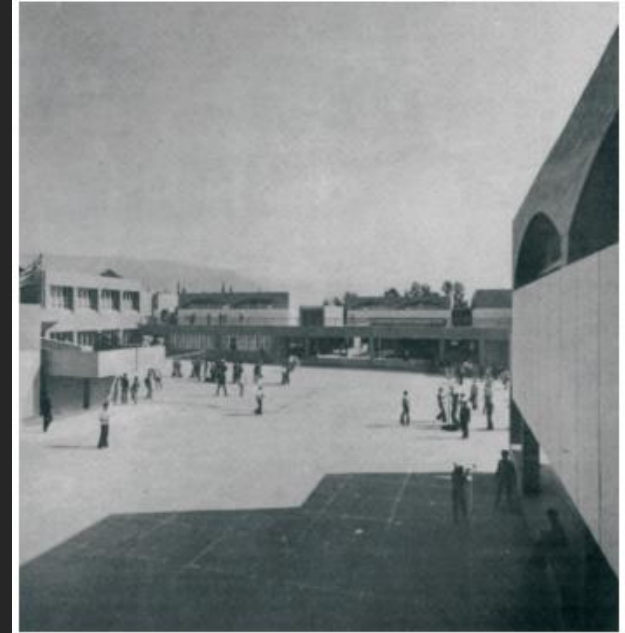
Ο Τ.Μπίρης πιστεύει ότι το ανθρώπινο στοιχείο στην εκπαίδευση είναι πιο σημαντικό από το κτίριο και ότι το πρόβλημα είναι θεσμικό και όχι αρχιτεκτονικό. Ο χαρακτήρας του εκπαιδευτικού συστήματος και η μέθοδος σύμφωνα με την οποία αυτό εφαρμόζεται, επηρεάζουν την αξιολόγηση των χρηστών που τελικά δεν αναφέρεται στα λειτουργικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά του κτιρίου, αλλά στις συνθήκες λειτουργίας του

2^ο ερώτημα: αρχιτεκτονική και εκπαιδευτικό σύστημα

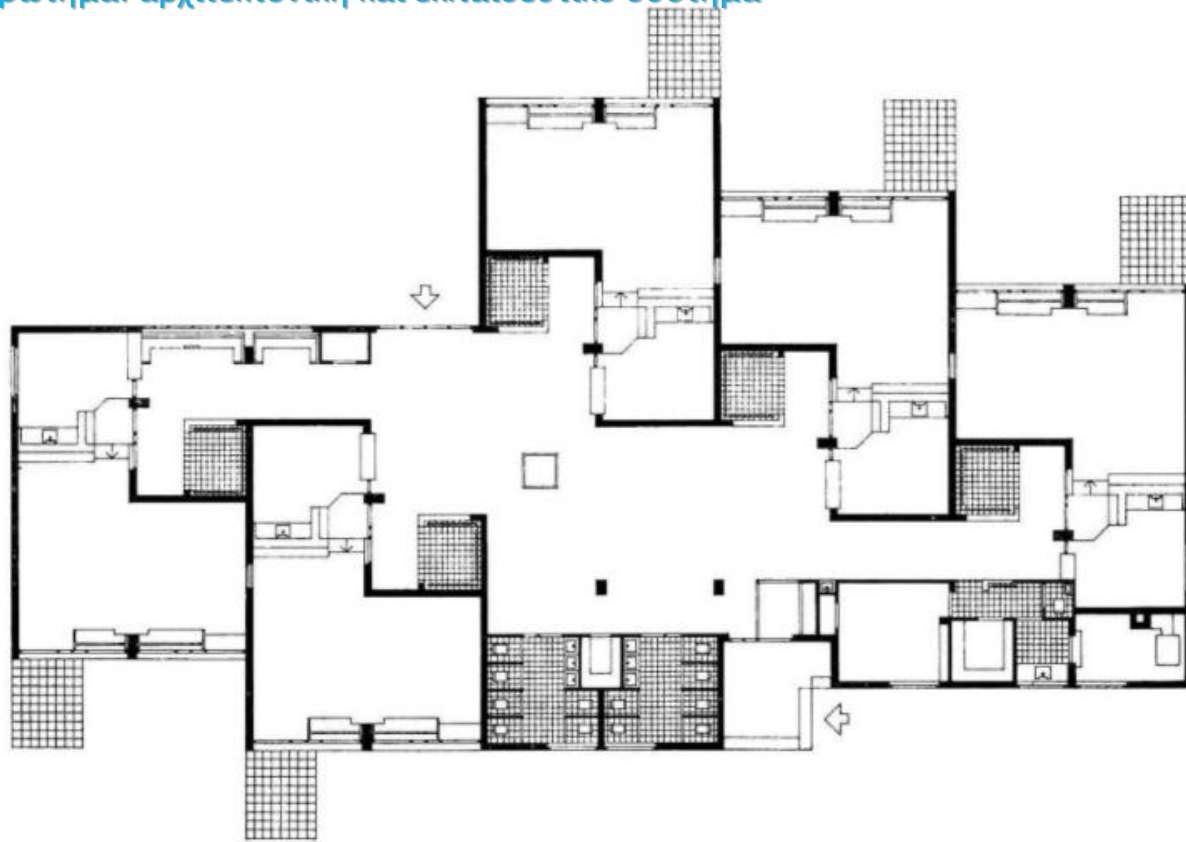
Ο Α.Τομπάζης θεωρούσε πως το ελληνικό δημόσιο σχολείο εμφανίζεται σαν ένα ξένο σύστημα προς την κοινότητα που εξυπηρετεί και αντίστροφα. Μέσα σε αυτή την πραγματικότητα και με επίγνωση ότι «η συμβολή του αρχιτέκτονα δεν καλύπτει παρά ένα μικρό μόνο μέρος του όλου συστήματος που λέγεται σχολείου, οι βασικές προθέσεις του Α. Τομπάζη αφορούν τη δημιουργία ενός ευχάριστου περιβάλλοντος μάθησης



επάνω: άποψη της σχολικής αυλής
κάτω: εσωτερικό της αίθουσας διδασκαλίας



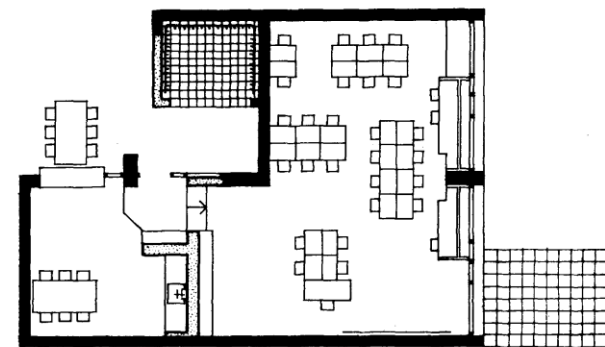
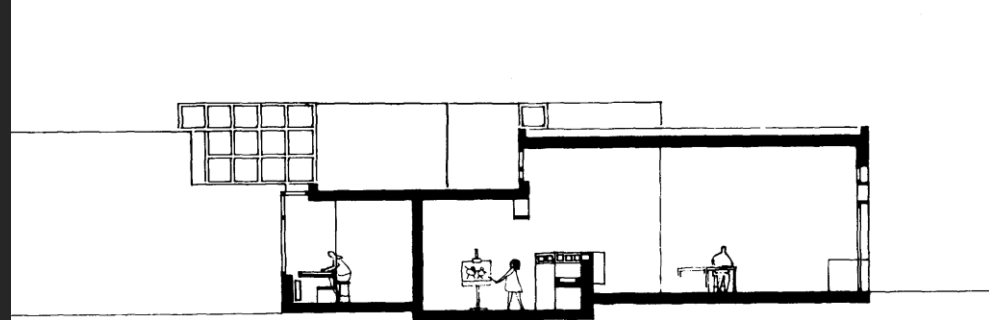
2^ο ερώτημα: αρχιτεκτονική και εκπαιδευτικό σύστημα



13



2^ο ερώτημα: αρχιτεκτονική και εκπαιδευτικό σύστημα



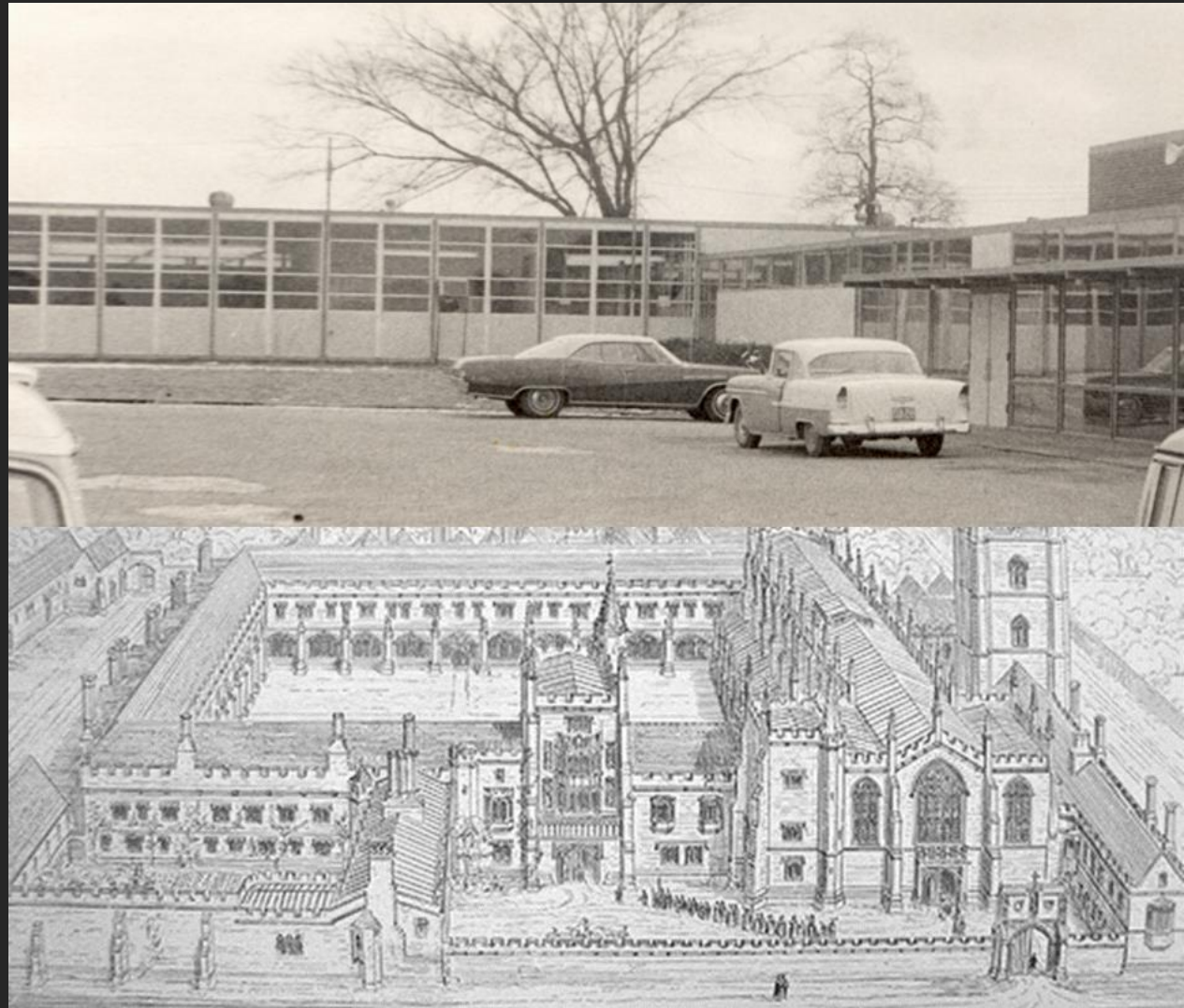
2^ο ερώτημα: αρχιτεκτονική και εκπαιδευτικό σύστημα



«Δεν ερμηνεύουμε μόνο εμείς τη μορφή,
αλλά η μορφή ερμηνεύει ταυτόχρονα εμάς,
μας δείχνει κάτι από αυτό που είμαστε»



- διακριτός διαχωρισμός μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού,
- κατόψεις βασισμένες στην πρόσθεση μονάδων,
- ρυθμικά επαναλαμβανόμενα στοιχεία πρόσοψης,
- μονοκεντρικές διατάξεις,
- μονοτονία υλικών,
- κατασκευαστική λιτότητα,
- διακοσμητική επανάληψη



Μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο μόνος πιθανός τρόπος για να ασκήσουν τα σχολικά κτίρια θετική επίδραση στην εκπαιδευτική δραστηριότητα είναι ριζοσπαστικοποιηθεί η διαδικασία με την οποία σχεδιάζονται και κατασκευάζονται. Το σχολείο δεν θα έπρεπε να είναι ένας κλειστός μηχανισμός αλλά μια κατασκευή απλωμένη στο δίκτυο των κοινωνικών δραστηριοτήτων, ικανή να αρθρώνεται στις συνεχείς μεταβολές τους. Δεν θα έπρεπε να είναι ένα αντικείμενο που διαμορφώνεται σύμφωνα με τους κανόνες ενός απριόρι αισθητικού κώδικα, αλλά μια ασταθής διαμόρφωση που αναδημιουργείται συνεχώς από την άμεση συμμετοχή της συλλογικότητας που τη χρησιμοποιεί, εισάγοντας σε αυτήν την **αταξία** των απρόβλεπτων εκφράσεών της.

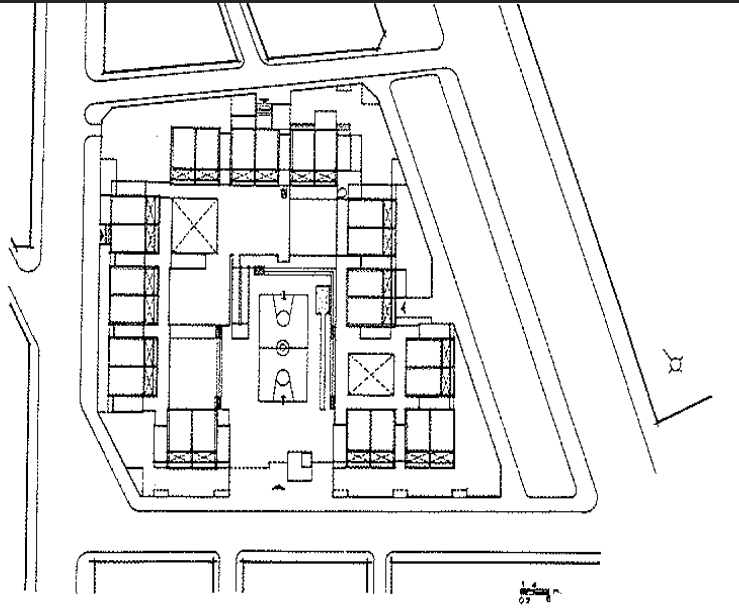




“Όπως λέει ένα αγγλικό ρητό «τά πράγματα πρέπει να χειροτερέψουν πολύ πριν αρχίσουν να καλυτερεύουν». Και εμείς φαίνεται ότι βρισκόμαστε στην πρώτη φάση όπου τά πράγματα χειροτερεύουν χρόνο με τον χρόνο, και για όλο τό εκπαιδευτικό πρόβλημα γενικότερα και για τό σχολείο στον “Αγ. Δημήτριο ειδικότερα. Από τήν πρώτη επίσκεψη τόν Ίούνιο 1976 ως τήν τελευταία τόν Σεπτέμβριο 1978, ο αριθμός τών μαθητῶν διπλασιάστηκε, προστέθησαν πανύψηλες μάντρες για ασφάλεια γύρω από τό κτίριο, συρμάτινα τελάρα για προστασία από τίς μπάλες, σπασμένα τζάμια πού δέν αντικαθίστανται, ύγρασίες στά γυμναστήρια, σπασμένα φῶτα στούς κοινόχρηστους χώρους πού δέν επιδιορθώνονται. Γιά μᾶς τό πρωτοποριακό σχολικό κτίριο στον “Αγιο Δημήτριο εἶναι ἕνα τραγικό σύμβολο τῆς ἀντίφασης ἀνάμεσα στήν πνιγηρότητα τοῦ παρόντος καί σέ μιά μεγάλη αισιοδοξία γιά ἕνα καλύτερο αὔριο πού ὀραματίστηκε ὁ μελετητής του. “Ἐνα αὔριο πού ὁ ἴδιος δέν ἄντεξε νά τό περιμένει. Ἐφοδίασε ὁμως τό ἔργο του μέ τέτοιες προϋποθέσεις, ὥστε νά μπορεί καί νά τό περιμένει καί νά τό ἀξιοποιήσει.

M.O.Δ.

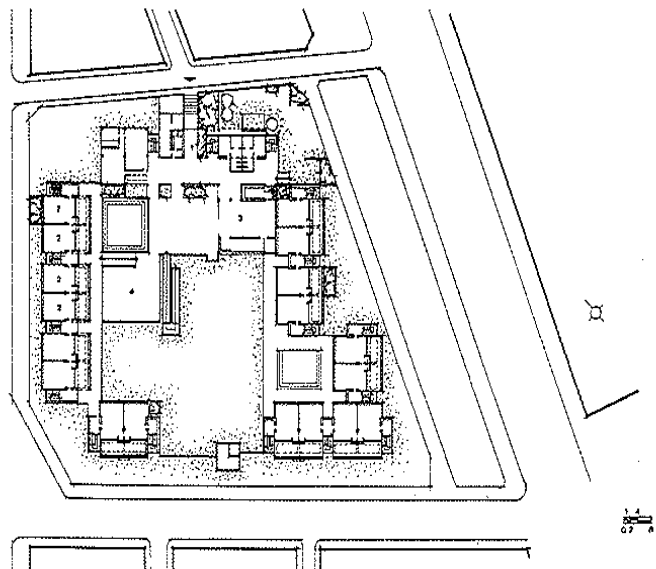
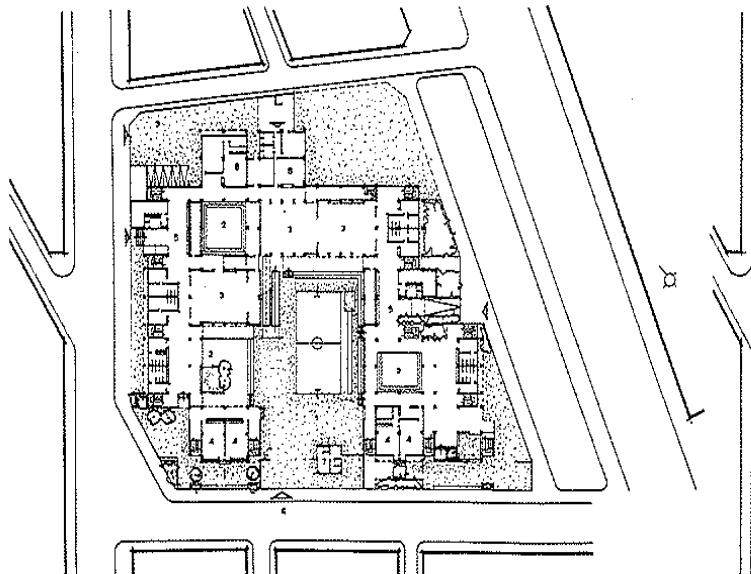
Τοπογραφικό.



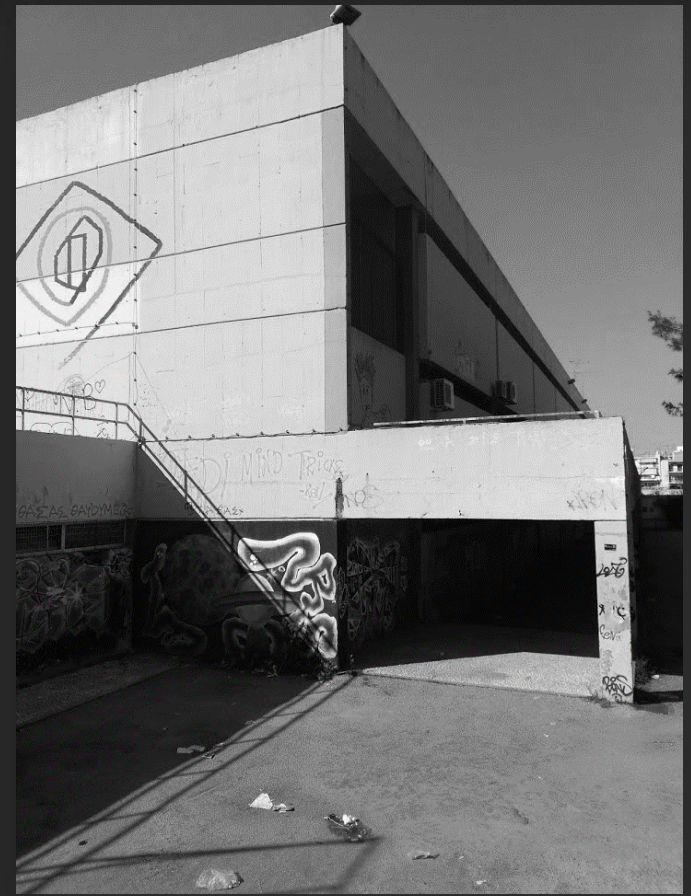
έφαρμογή της. Μέ' αυτές τις συνθήκες ο ρόλος του αρχιτέκτονα γίνεται ιδιαίτερα δύσκολος και άχαρος. Χωρίς άμοιβή και κυρίως χωρίς άρμοδιότητα, πρέπει να έχει τό κουράγιο να φωνάξει, να πείσει, να παρακαλέσει για να περιορίσει κάπως τις ζημιές, αν θέλει να μην πάει χαμένος ο κόπος τής μελέτης του.

2

3



3^ο ερώτημα: αρχιτεκτονική και διαδικασίες παραγωγής



Παραφράζοντας τόν Van Eyck μπορούμε καί μείς νά διερωτηθοῦμε: ὅταν τό σχολεῖο δέν ἔχει μορφή καί ὅταν ἀπό μέρους τῶν ἀρμοδίων καί τῶν ἄμεσα ἐνδιαφερομένων δέν ὑπάρχει οὔτε ἡ δυνατότητα οὔτε ἡ βούληση γιά ὅποιαδήποτε οὐσιαστική ἀλλαγὴ, πῶς οἱ ἀρχιτέκτονες μποροῦν νά κατασκευάσουν καί νά καταστήσουν ἀποδεκτὴ τὴν ἀντιμορφὴ του; "Ὅταν μάλιστα δροῦν μεμονωμένα, περιπτωσιακά καί ἀσυντόνιστα;

3^ο ερώτημα: αρχιτεκτονική και διαδικασίες παραγωγής



Yale Center for British Art, 1977
Louis I. Kahn (1901-1974, faculty 1947-59, D.F.A. 1965)



Ingalls Rink, 1958
Eero Saarinen (1910 — 1961, B. Arch, 1934 Honorary, 1949)

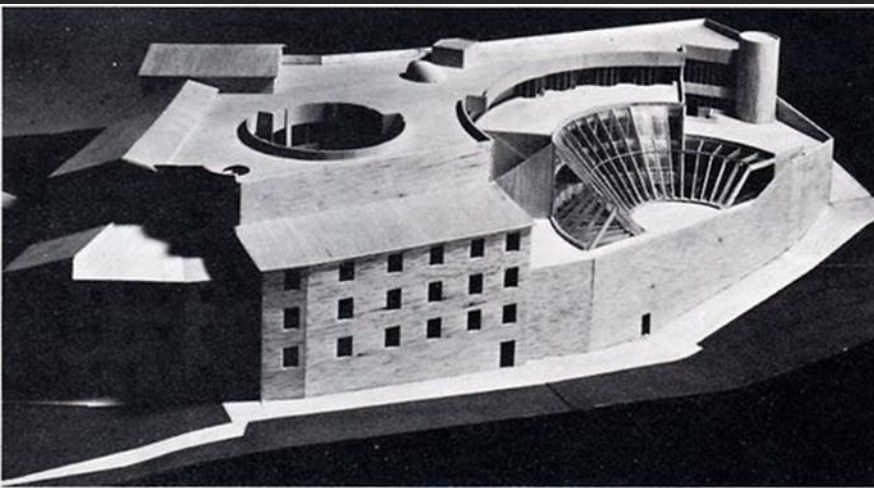


Yale Psychiatric Institute, 1989
Frank O. Gehry (b. 1929, D.F.A., Honorary, 2000)

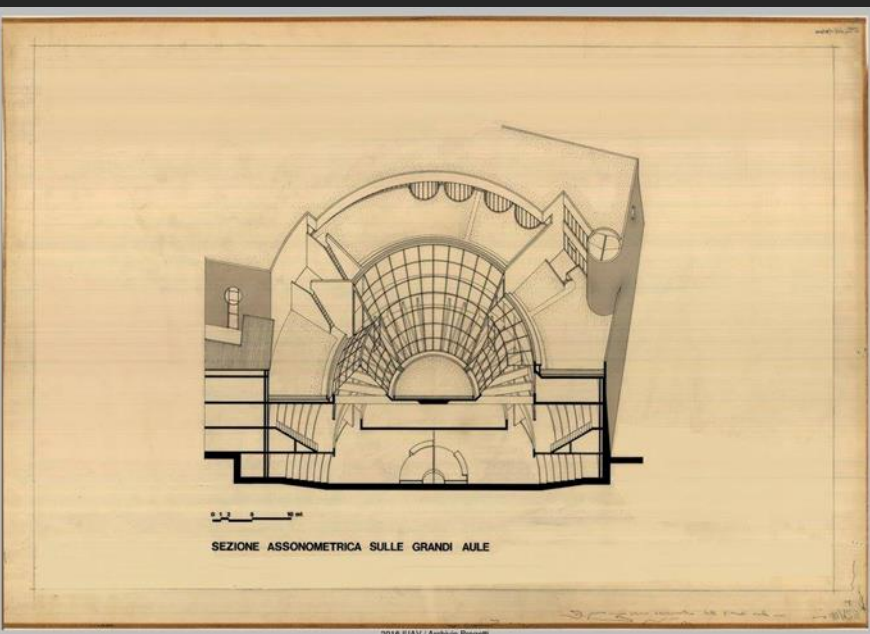


Malone Center, 2005
Cesar Pelli (1926 - , D.F.A., Honorary, 2008)

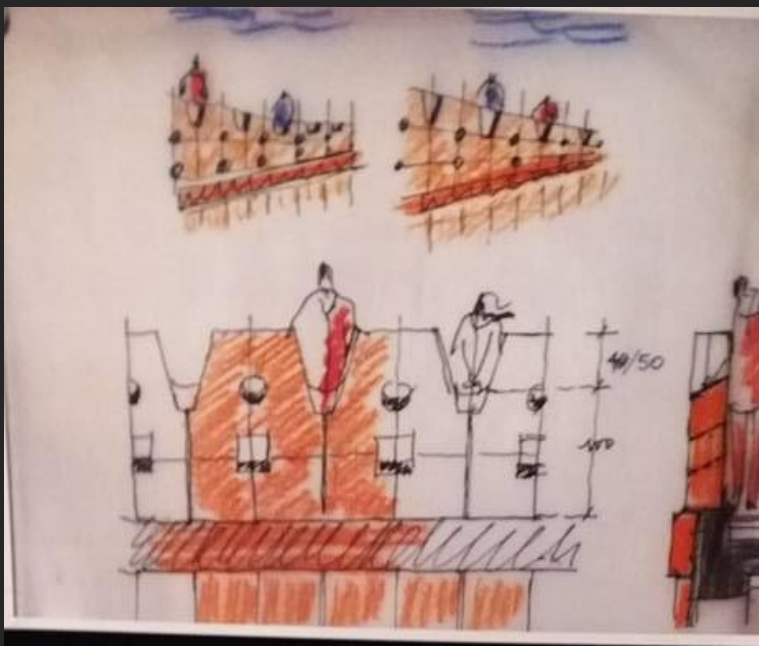
Facoltà di Magistero, Urbino



«Ο σχεδιασμός ενός σχολικού κτιρίου σε μια συνθήκη συλλογικής συμμετοχής δεν σημαίνει να καθορίσουμε μια διαδοχή χώρων που συνδέονται με μία μόνο γραμμή επικοινωνίας, αλλά μάλλον να οργανώσουμε ένα χώρο για ευκαιρίες εμπειρίας και να τον αναπαραστήσουμε στον υλικό χώρο μέσω ενός συστήματος μορφών ήδη προσανατολισμένων στο να ενσωματώνουν τις περίπλοκες και μεταβλητές εκφράσεις εκείνων που έχουν τις εμπειρίες».
(DeCarlo)



4^ο ερώτημα: ο ρόλος των αρχιτεκτόνων

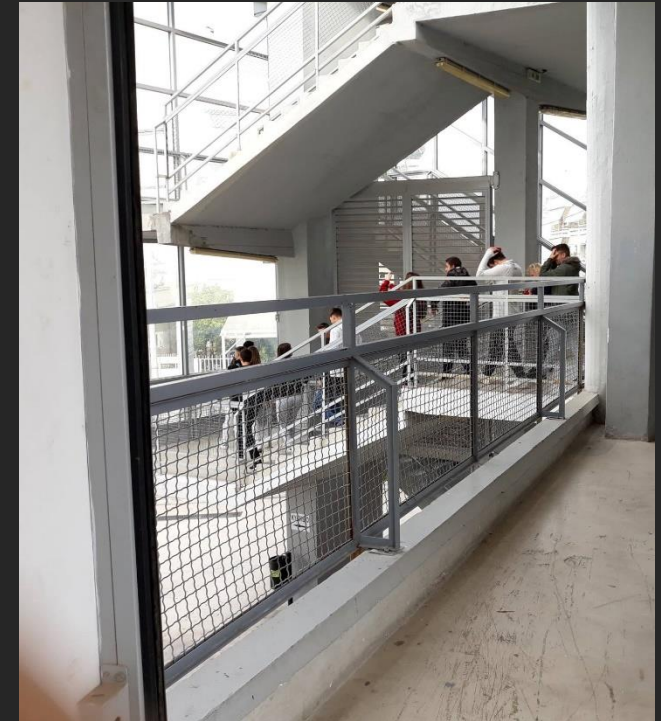
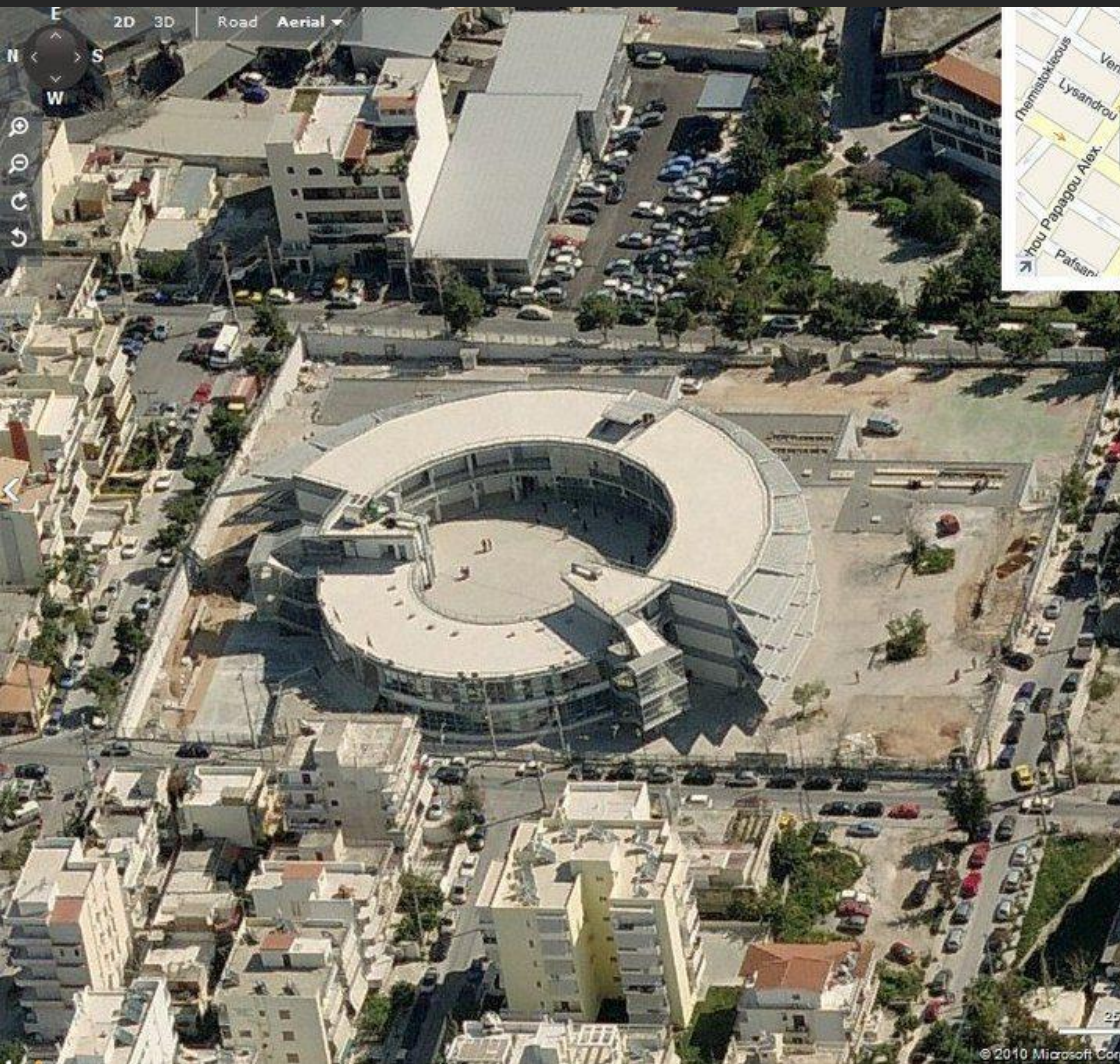


La mia vita è
fare l'architetto;
nel mio modo di
fare l'architetto
si rispecchia la
mia vita.

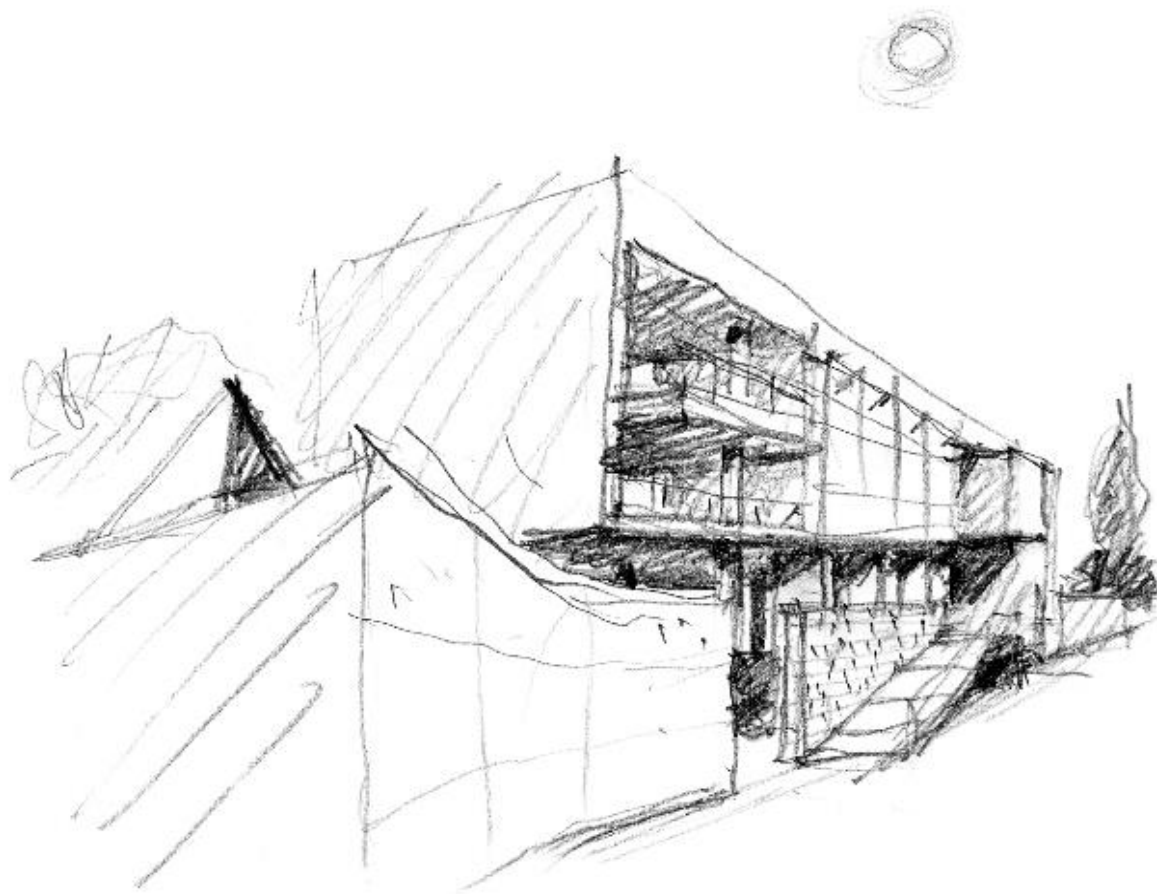


«Η ζωή μου είναι να είμαι αρχιτέκτονας. Ο τρόπος μου να είμαι αρχιτέκτονας αντικατοπτρίζει τη ζωή μου» (De Carlo)

4^ο ερώτημα: ο ρόλος των αρχιτεκτόνων



«Σκοπός της αρχιτεκτονικής σήμερα δεν είναι να στήνει μνημεία, αλλά να εξυπηρετεί άμεσα τις τεράστιες ανάγκες της εξελισσόμενης κοινωνίας με ευέλικτα συστήματα και στοιχεία» (Ζενέτος)



άποψη της σχολικής αυλής



«χρειάζεται να ελπίζεις, να πιστεύεις σε κάτι, να έχεις κάποιο όραμα, αλλιώς δεν μπορείς να χτίσεις. Και το όραμα αυτό δεν είναι πάντα ευδιάκριτο σήμερα... είναι ανάγκη να στοχεύουμε προς μια κατεύθυνση άσχετα αν θα πετύχουμε» (Τ.Μπίρης)



J.S. Ackerman: Για να επιτευχθεί η ιδανική συνεργασία μεταξύ του αρχιτέκτονα και του «πελάτη» του εκπαιδευτικού κτιρίου μπορεί να χρειαστεί ένας μεγάλος διάλογος, όπου η κάθε πλευρά θα ζητήσει από την άλλη να αποσαφηνίσει τις θέσεις της πάνω σε 5 βασικά ζητήματα:

- 1. Φιλοσοφία της εκπαίδευσης**
- 2. Παράδοση Και Καινοτομία**
- 3. Σχέση με την κοινότητα**
- 4. Εσωτερικές σχέσεις: κοινωνικές**
- 5. Εσωτερικές σχέσεις: ακαδημαϊκές**



disorder

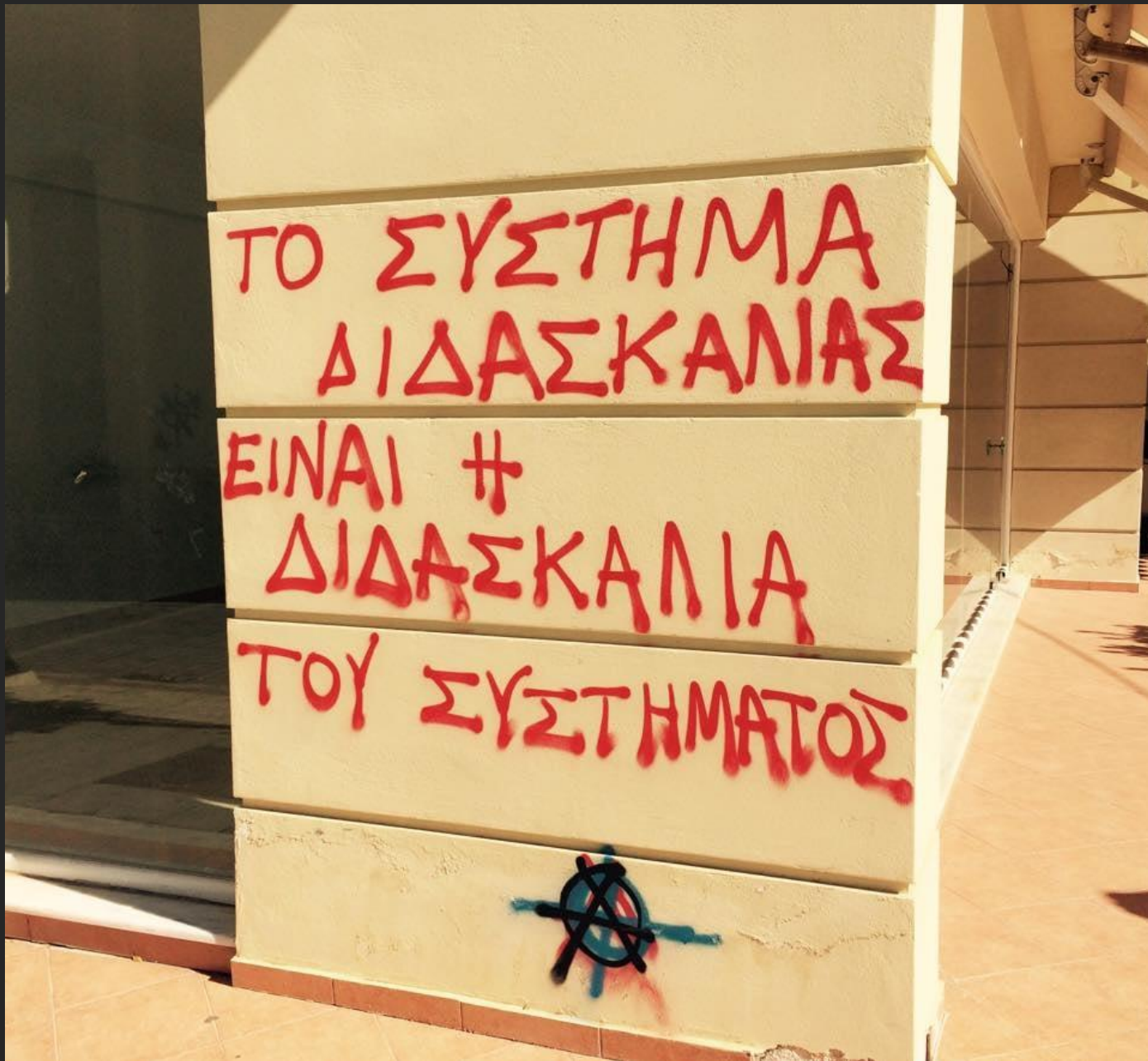


mourn
for all the



also
butterflies

«Για να σκεφτούμε την πόλη πρέπει να βρούμε τον εαυτό μας. Για να βρούμε την πόλη πρέπει να ανακαλύψουμε ξανά το παιδί. Εάν το παιδί ανακαλύψει ξανά την πόλη, η πόλη θα ανακαλύψει ξανά το παιδί - θα ανακαλύψει ξανά εμάς» (Van Eyck, 1962)



Συμπεράσματα - επίλογος



© Express/Getty Images



Γ.Βαλωμένου: Σχολείο και Αρχιτεκτονική: Από την οπτική των Αρχιτεκτόνων

**Σαν εκπαιδευτικοί καλούμαστε να
αμφισβητήσουμε εκ βάθρων το σύστημα που
υπηρετούμε και να επινοήσουμε μια νέα
επαναστατική εκπαιδευτική διαδικασία.**

**Σαν αρχιτέκτονες καλούμαστε να επινοήσουμε
νέους τρόπους σχεδιασμού και παραγωγής του
δημόσιου χώρου που να περιλαμβάνουν την
κοινότητα, για χώρους ανοιχτούς σε
συνδιαμόρφωση και δεκτικούς σε κάθε είδους
εμπειρίες.**

Σας ευχαριστώ